

Pere Audi

Joaquim Blanc: un anarquista masrojà singular i oblidat

Avui dia s'està parlant molt de recuperar la memòria, de no oblidar el passat... I pot haver qui pensi, davant de tanta insistència, que el tema és un més dels tòpics d'una societat que en va plena. Personalment penso que res més lluny de la veritat: recuperar la memòria, poder conèixer i intentar explicar millor el passat és una necessitat bàsica i, a més, cal fer molta feina de recerca per aconseguir-ho, i més al Priorat, on la manca d'investigacions fa que pràcticament qualsevol tema sigui un camp verge on començar a arrabassar.

Sense anar més lluny, aquí, al Masroig, va néixer i viure, si més no molts anys, un personatge força interessant, Joaquim Blanch. Quan fa poc vaig tenir l'oportunitat i el plaer de participar en una xerrada a les darreres jornades culturals que cada any celebren, vaig poder constatar que cap dels assistents me'n va saber donar raó, prova de la necessitat de continuar treballant per millorar el coneixement del nostre passat recent. A continuació segueix el que fins ara n'hem pogut esbrinar.

Segons el Cens Electoral de 1912, Joaquim Blanch Margalef, *Ximo*, havia nascut el 1867, ja que aquell any tenia 45 anys.¹ Segons el mateix cens era paleta de professió i vivia al carrer de la Font. Tenia dos germans: Joan, que era miner, i Josep, pagès. Si tenia o no germanes no ho podem saber a través del cens electoral, ja que les dones no hi figuraven: no serà fins al període republicà que les dones tindran dret a vot.

Probablement treballà a Barcelona com a paleta, ja que quan va dirigir l'arranjament del Raval del Masroig ho va fer sense plànols. No els necessitava «ja que els constructors en tenien prou amb haver-ne vist a Barcelona».² I en aquella època, si un treballador anava a la Ciutat Comtal no era pas per fer el turista sinó per anar a buscar-hi un sou que se li negava a un Priorat arruïnat per la fil·loxera. Finalment, del que es desprèn de la lectura d'un article aparegut a *La Lucha* el gener de 1913 i que després comentarem, havia tornat al poble cap al 1902 i després de romandre-hi deu anys pensava a tornar a marxar.

El 1905 contribuí, si hem de fer cas a les seves paraules, a fundar la cooperativa obrera Flor de Maig: «[...] fui y soy socio fundador de una cooperativa obrera que desde

---

¹ Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona, Fons Diputació de la Província de Tarragona, Secció Cens, Sèrie Llibres, Cens electoral de 1912.

² LES CRONISTES. «El Raval». A: *Canya i Gram, Butlletí del Masroig*. El Masroig: Societat Cultural i Recreativa Flor de Maig, n. 9, 1985, p. 51.

hace nueve años existe en esta [localidad]». ³ A més, segons afirma al mateix article, ajudà a fundar al Masroig, probablement per la mateixa època que es va fundar la cooperativa, l'Agrupació Obrera Republicana, allunyant-se d'aquells plantejaments radicalment anarquistes que s'oposaven a la participació en la lluita política. Aquesta agrupació obrera havia de reunir tots els progressistes per a, a més de restar forces a la reacció, evitar que poguessin aliar-se amb els carlistes: segons ell ho veia, «otra cosa no podía hacerse en Masroig». A l'agrupació hi podien conuiu «elementos de tendencias moderadas al lado de los más significados rebeldes que al fin y al cabo juntos tendrán que librar la batalla». De tota manera, no deixa de sorprendre's que no sorgeixin iniciatives semblants a altres llocs i dispara directament contra els republicans: «¿Qué les detiene que esta obra no emprenden ya tantos caudillos y hombres de prestigio, tantos como cuenta el republicanismo español? ¿Qué compromisos han contraído con la monarquía estos hombres que tantas consideraciones le guardan? ¿Desconfían del pueblo o temen a que en su desbordamiento se salga de quicio [...]?». L'aliança tenia una base clara: en aquella època el partit republicà radical exercia una forta atracció sobre els obrers i aliar-se amb ell era una manera d'anar a buscar els obrers allí on estaven. Ben aviat, però, a partir d'inicis de la segona dècada, el moviment obrer tendirà a allunyar-se del republicanisme i a concentrar-se al voltant de partits clarament de classe com el PSOE, i de sindicats com la UGT i la CNT.

Aquest cerca de la complicitat dels republicans radicals és un plantejament força singular i original, ja que ell es declara anarquista en diverses ocasions, com més avall tindrem ocasió de veure. I aquesta originalitat fa que augmenti l'interès per la seva persona.

El 1908, la Impremta Bassa de Móra d'Ebre publicava un llibret de poemes escrit per Joaquim Blanch. El títol ja ens dóna algunes pistes sobre el caire abrandat del seu contingut: *Rayos y Truenos*. Si en aquella època ja era difícil viure amb el sou d'un treballador, si ja era difícil que un treballador sabés de llegir i escriure, ⁴ més difícil, gairebé impensable, esdevé el fet que un treballador, un paleta, publicés un llibre de poemes. D'on va traure els diners? És probable que els seus coreligionaris l'ajudessin, la qual cosa suposaria que el proselitisme practicat a la localitat havia donat algun resultat. És a la introducció d'aquest llibre, introducció firmada conjuntament amb un tal M. Llorens, on es declara, sense embuts, anarquista: «Somos libertarios y por condición obreros manuales.

---

³ *La Lucha*, n. 135, 18/01/1913.

⁴ La taxa d'alfabetització per al 1910 es calcula en un 49,69%. Dit d'una altra manera, la meitat de la població era analfabeta. TORTELLA, Gabriel. *El desarrollo de la España contemporánea*. Madrid: Alianza Editorial, 2002, p. 224-225.

[...] Los anarquistas somos considerados [...]».⁵

Com a anarquista, Blanch sembrà la llavor de les idees llibertàries pel Masroig des de començaments de segle i el 1913 podia escriure: «Mi satisfacción. La tengo toda, y de tenerla me siento orgulloso al ver que a los diez años de incesante propaganda por las ideas libertarias, he conseguido inculcar a un sin fin de cerebros las teorías de M. Baconini y de otros tantos filósofos de ideas modernas [...]».⁶ De fet, del llibre esmentat es desprèn una vocació decididament proselitista, presentant l'anarquisme com una ideologia alliberadora de tots els mals que patien els treballadors; mals denunciats abastament i amb un llenguatge força punyent en ocasions. Les poesies del llibret estaven redactades en castellà excepte una. Es tracta d'una peça «confeccionada exclusivamente para veladas literarias en la Sociedad Cooperativa Flor de Mayo de Masroig» i la féu en català «para hacerla más comprensible al público desconocedor de la lengua castellana».⁷ Per tant, era al cafè de la cooperativa o a la seva sala d'actes on Blanch llegia poemes de tendència llibertària, fonent-se, en aquell espai i amb aquesta actuació, cooperativisme i moviment obrer. La cooperativa esdevenia així, com hem tingut ocasió de comprovar a altres llocs,⁸ un cau de socialització obrera, un centre on es parlava i discutia, un nucli de mobilització i de formació política, ultrapassant els seus objectius inicials.

A més del llibre i dels articles a *La Lucha* ja comentats, Joaquim Blanch escrigué diversos articles apareguts a publicacions anarquistes, com *Fructidor* o *Los Galeotes*, entre 1919 i 1921. A través d'aquests articles podem veure un Blanch totalment abocat en la lluita contra la misèria i l'explotació, a més de fornir-nos d'alguns detalls interessants sobre fets succeïts al Masroig aquells anys i que comentarem un altre dia. No hi ha dubte que, amb tota l'activitat proselitista que dugué a terme, Blanch col·laborà a fer de l'anarquisme una ideologia amb molta força social al Priorat, a fer-ne una peça clau per entendre els esdeveniments d'aquells anys i els d'anys posteriors.

Com a teòric, doncs, Blanch s'involucrà directament en les lluites que es varen desenvolupar aquells anys, període de fortes tensions i lluites socials. Però probablement també hi prengué part de forma directa, pràctica, si bé, d'això, solament en tenim alguna prova indirecta. Josep Banqué i Martí, comunista falsetà i, abans, jove llibertari, recorda a

⁵ BLANCH MARGALEF, Joaquim. *Rayos y truenos*. Móra d'Ebre: Impremta Bassa, 1908, p. 3-4. Agraïm a Cristina Beltran, del Masroig, el fet d'haver-nos informat de l'existència d'aquesta publicació, que jo desconeixia, i l'accés a la mateixa, així com fer-me a ma més material referent al Masroig.

⁶ *La Lucha*, n. 135, 18/01/1913.

⁷ BLANCH, *Op. cit.*, p. 30-31.

⁸ VEGEU AUDI FERRER, Pere. *'El Porvenir' 1916-1936: Vint anys de cooperativisme obrer a Falset*. Reus: Carrutxa, 2004.

les seves memòries, escrites a l'exili moscovita, l'intent d'insurrecció a principis de 1919, en plena vaga de La Canadenca. Entre els revolucionaris que es concentraren al barranc del Mas de l'Anguera, prop de Falset, anomena «Josep Blanch, del poble del Masroig, vell i ferm militant de la CNT».⁹ Es tracta, sense cap mena de dubte, del germà de Joaquim Blanch, el qual potser també hi era present.

Poeta, anarquista, revolucionari... Com podeu veure, hi ha més d'un motiu per recuperar la memòria d'un masrojà avui oblidat, i dins d'aquesta feina, si tot va bé, ben aviat potser us podrem anunciar la publicació en edició facsímil del llibret de poemes que Blanch publicà al 1908. L'edició comportaria la realització d'un estudi introductori previ sobre la figura del seu autor. Per això és tan important que si algú ens pot proporcionar alguna notícia de Joaquim Blanch, per senzilla que pugui semblar, ens la faci arribar. El nostre agraïment per endavant.

[Article publicat a: «Joaquim Blanch (I)». *Canya i Gram. Butlletí del Masroig*. El Masroig: Societat Cultural i Recreativa Flor de Maig, n. 57, agost de 2006, p. 24-26]

---

⁹ BANQUÉ I MARTÍ, Josep. *Comunistes i catalans*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 2004, p. 25.